

Щербина Є. М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Гетьман Я. В.,
студентка 2 курсу юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ВИХОДУ З ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЙОГО УЧАСНИКА

LEGAL ANALYSIS OF OUTPUT FROM A COMPANY WITH LIMITED LIABILITY OF ITS PARTICIPANT

У статті досліджується проблема права учасника на вихід із господарського товариства, а саме з товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ), визначення моменту цього виходу та здійснення належної юридичної процедури оформлення виходу учасника з товариства з обмеженою відповідальністю.

Ключові слова: право на вихід з товариства з обмеженою відповідальністю, момент виходу, учасник товариства, ТОВ, господарське товариство.

В статье исследуется проблема права участника на выход из хозяйственного общества, а именно из общества с ограниченной ответственностью (ООО), определение момента этого выхода и осуществления надлежащей юридической процедуры оформления выхода участника из общества с ограниченной ответственностью.

Ключевые слова: право на выход из общества с ограниченной ответственностью, момент выхода, участник общества, ООО, хозяйственное общество.

The article deals with the problem of the right of a participant to leave a business partnership, namely a limited liability company (LLC), determining the moment of this issue and implementing the due legal procedure for the registration of the withdrawal of a participant from a limited liability company.

Key words: right to leave a limited liability company, the moment of exit, the participant of the partnership, LLC, economic partnership.

На сьогодні в Україні товариство з обмеженою відповідальністю є одним з найрозповсюдженіших організаційно-правових форм господарських товариств. Як і у будь-якому господарському товаристві, у товаристві з обмеженою відповідальністю існують свої нюанси співробітництва.

Добре, коли товариство, в яке учасники вклали свої сили й кошти, працює із прибутком і регулярно виплачує дивіденди. Проте буває, що ситуація складається інакше – підприємство зазнає збитків і не приносить бажаного результату. Не дивно, що у такому разі хтось з учасників може захотіти вийти з товариства і забрати вкладені ним гроші або матеріальні цінності [1, с. 40].

Тому здійснення права учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю є досить актуальним питанням.

Право учасника на вихід з товариства з обмеженою відповідальністю, визначення самого моменту виходу учасника з даного товариства досліджувалося такими вченими як О. Папінова, Г. Уразова, О. Кібенко, О. Погрібний, Д. Остапович, В. Луць, Л. Сішук, В. Кравчук, М. Белоусов та А. Залеська.

Метою статті є дослідження здійснення учасником права на вихід з товариства з обмеженою відповідальністю, визначення самого моменту цього виходу та правильності процедури виходу учасника з товариства з обмеженою відповідальністю.

Порядок здійснення права на вихід із господарського товариства залежить від виду виходу. У законодавстві України залежно від підстав, необхідних для реалізації такого права, є два види виходу учасника з товариства: а) вільний; б) обмежений. Право учасника на вільний вихід із господарського товариства характеризується тим, що учасник може здійснити його у будь-який час за власним бажанням або ніколи не скористатися ним. Право на обмежений вихід учасника з господарського товариства може бути реалізоване тільки за наявності певних підстав і з додержанням установленної процедури [2, с. 144–146].

З'ясування правової природи виходу з товариства з обмеженою відповідальністю зумовлює визначення його місця у системі юридичних фактів. Традиційно всі юридичні факти у цивільному праві поділяються на події та дії [3, с. 497].

Підставою припинення прав учасника господарського товариства може бути лише юридичний факт. Таким юридичним фактом є подання заяви про вихід із товариства, яке за своєю правовою природою є одностороннім правочином. Учасник може вважатися таким, що вийшов із товариства, з моменту вчинення цього правочину. Отже, моментом виходу учасника з товариства є день учинення правочину (подання заяви про вихід). Не менш як за три місяці до дня подання такої заяви учасник повинен повідомити товариство про свій вихід у майбутньому, тобто попередньо (за три місяці)

подати повідомлення про намір вийти з товариства. Якщо учасник не повідомив товариство про свій намір у майбутньому вийти з товариства, заява про вихід вважається поданою не раніше ніж через три місяці від дня її надходження у товариство. До спливу строку попередження заява про вихід фактично не має сили [9, с. 238].

Припинення участі у господарському товаристві тягне за собою припинення права власності на частку у статутному капіталі товариства і як наслідок – втрату корпоративних прав [4, с. 27–35].

Що стосується реального здійснення учасником свого права на вихід з ТОВ у судовому порядку, то практика показує, що ця визначена законодавством України процедура інколи не виконується належним чином, з дотриманням всіх відповідних процедурних вимог. Як правило, це обумовлюється тим, що суд не завжди звертає увагу на фактичну наявність повідомлення учасника товариства про свій вихід.

Зараз існує декілька точок зору щодо визначення самого моменту виходу з товариства з обмеженою відповідальністю. Це пояснюється тим, що нині момент виходу учасника з товариства пов'язується з різними юридичними фактами.

Погрібний Д. вважає, що з моменту ухвалення загальними зборами товариства рішення про вихід учасника він вважається таким, що вибув із товариства [5, с. 153–154].

Як зазначає Л. Сіщук, під час виходу з товариства в особи виникають права та/або обов'язки щодо товариства, а не щодо інших (третіх) осіб, але це не відображає необхідності зведення моменту припинення корпоративних прав до моменту проведення державної реєстрації змін до установчих документів [6, с. 229].

З рішенням органу товариства пов'язує момент виходу учасника В. Луць, вихід особи з господарського товариства є проявом її волі (волевиявлення), який має бути підтверджений рішенням відповідного органу товариства (загальних зборів чи правління) [7, с. 148–149].

Кібенко О. та Залеська А. підтримують позицію розробників проекту Закону України «Про товариства з обмеженою й додатковою відповідальністю», який передбачає, що учасник вважається таким, що вийшов із товариства, з дати подання відповідної заяви [8, с. 24].

Подання заяви про вихід із товариства з обмеженою відповідальністю є одностороннім правочином, учинення якого не зумовлюється поведінкою інших осіб. За загальним правилом, особа, яка вчинила односторонній правочин, має право відмовитися від нього. З наведеного випливає, що впродовж визначених законом або установчими документами строків учасник також має потенційне право відмовитися від виходу з товариства [6, с. 135].

Відповідно до ч. 1 ст. 214 ЦК України особа, яка вчинила односторонній правочин, має право відмовитися від нього, якщо інше не встановлено законом. ЦК України та іншими актами цивільного законодавства не передбачена неможливість відкликання заяви про вихід із товариства. Законом не встановлено неможливості або особливих наслідків відмови від виходу з товариства, не можна цього зробити й у ста-

туті, тому можна дійти висновку, що учасник вправі відмовитися від виходу з товариства [9, с. 245].

Момент, до якого учасник має право відмовитися від заяви про вихід із товариства, залежить від належного виконання зобов'язання, яке виникло на підставі цього правочину. Подання заяви про вихід із товариства з обмеженою відповідальністю створює зобов'язання товариства виплатити учасникові, який вибув, вартість частини майна, пропорційну його частці у статутному капіталі. Відповідно до закону ця виплата здійснюється у строк до одного року з дня виходу. Це означає, що вона може бути проведена одразу ж після виходу. Товариство може задовольнити прохання учасника товариства про його вихід раніше закінчення вказаного строку, прийнявши на загальних зборах учасників відповідне рішення [10, с. 22].

Висновок. Отже, проаналізувавши думки різних вчених, а також чинне законодавство України, можна визначити, що все ж таки здійснення учасником права виходу з товариства з обмеженою відповідальністю є доволі дискусійним та складним процесом. Учасник має повне право як на вихід з товариства з обмеженою відповідальністю, якщо дане товариство у ході співробітництва стало неприбутковим і почало зазнавати збитків, так і на те, щоб відмовитися від цього права, адже законодавством України не встановлено особливих наслідків відмови від виходу учасника з товариства з обмеженою відповідальністю. Але якщо все ж таки учасник був змушений написати заяву про свій вихід з товариства з обмеженою відповідальністю у зв'язку з його неприбутковістю, то за законом, у разі подання заяви про вихід, товариство зобов'язане виплатити учаснику, який вибув, вартість частини майна, пропорційну його частці у статутному капіталі. Спори, пов'язані з виходом учасника ТОВ, вирішуються у судовому порядку. Хоча учасник може й уникнути цих спорів, виконавши свій обов'язок повідомити товариство про свій вихід завчасно, у встановлений законодавством строк. Як наслідок, його корпоративне право на участь у товаристві надалі буде захищено законом, оскільки саме повідомлення про вихід із ТОВ не породжує правового наслідку припинення його участі у ньому. Тому до моменту, коли учасник повідомив товариство про свій вихід, він має повне право змінити власне рішення до подання заяви і надалі залишатися учасником ТОВ на законних підставах, саме ж товариство не вправі вимагати від нього цього виходу. Даний правовий нюанс є надзвичайно важливим для учасника ТОВ, адже якщо він вже подав у письмовій формі свою заяву про вихід з товариства, а відповідний уповноважений орган ТОВ її прийняв, то з цього часу учасник є пов'язаним з нею. Це означає, що заява вже не може бути ним відкликана, окрім випадків, коли саме ТОВ проти цього не заперечує.

Підсумовуючи вище зазначене, можна стверджувати, що дотримання своїх обов'язків (у даному випадку учасником ТОВ) є не менш важливим за знання власних прав, адже це є гарантом захисту своїх законних інтересів від неправомірних посягань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Папінова О. Вихід учасника із збиткового товариства. Баланс. 2010. № 8. С. 40–43.
2. Уразова Г. Право на вихід із господарського товариства. Міжнародний журнал «Право і суспільство». 2016. Вип. 3. С. 144–151.
3. Цивільне право України. Загальна частина: підручн. / за ред. О. В Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
4. Белоусов М. Вихід учасника з товариства: юридичний та бухгалтерський аспект. Міжнародний збірник наукових праць. 2010. Вип. 3(18). С. 27–35.
5. Погрібний Д. Співвідношення понять «вихід учасника із товариства» та «перехід частки учасника». Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2011. № 4 (7). С. 151–157.
6. Сіщук Л. Відчуження частки та вихід із товариства: порівняльно-правова характеристика правових конструкцій. Корпоративне право України та інших європейських країн: шляхи гармонізації: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (2–3 жовтня 2015 р.). Івано-Франківськ, 2015. С. 226–233.
7. Луць В. Деякі питання щодо моментів виникнення суб'єктивних корпоративних прав учасників господарських товариств. Корпоративне право України та інших європейських країн: шляхи гармонізації: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (2–3 жовтня 2015 р.). Івано-Франківськ, 2015. С. 147–149.
8. Кібенко О. Вихід учасника із товариства з обмеженою відповідальністю: проблемні питання та практичні рекомендації. Українське комерційне право. 2012. № 12. С. 20–29.
9. Кравчук В. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: монографія. Львів: Край, 2009. 464 с.
10. Остапович Г. Коментар до рекомендацій президії Вищого господарського суду України «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають із корпоративних відносин» від 28.12.2007 р. № 04-5/14. Вісник господарського судочинства. 2008. № 2. С. 15–23.